

BESZÁMOLÓK

SZEMLEK

REFERÁTUMOK

Brünn: új otthon épül a Morva
Tartományi Könyvtár számára

Knihovna pro XXI. století

1998 - 2001

Stavba Moravské zemské knihovny v Brně:
Knihovna pro XXI. století / Zprac. Jaromír Kubíček.
– Brno: Moravská zemská knihovna, cop. 1998. – 16
lev.: 30 cm. – ISBN 80-7051-112-5

A Morva Tartományi Könyvtár (neve védett, amit legújabb, 1993-ban kelt statútuma is akceptál) Csehország második legnagyobb tudományos könyvtára (csak a Nemzeti Könyvtár előzi meg). Valójában három könyvtárból áll, úm.

- általános gyűjtőkörű egyetemi könyvtár,
- műszaki könyvtár,
- pedagógiai könyvtár.

Története 1808-ban kezdődött. Ekkor a Morvaországi Gazdasági Egyesület szervezetébe tartozott. 1900-ban vált önálló intézménnyé, s vette fel mai nevét. 1907-ben költözött az újonnan épült ún. Tartományi Házba, ahol a földszint túlnyomó része lett az övé.

1918 után – az Oktatási és Kulturális Minisztériummal kötött megállapodás nyomán – vette fel az egyetemi könyvtári funkciót. Állománya és személyzete hamarosan megkétszereződött, s korábban még tágas elhelyezése kezdett szűkössé válni. Ez a húszas évek végén vált mindinkább nyilvánvalóvá, úgyhogy 1931-ben pályázatot írtak ki új épülethez való juttatása érdekében. A gazdasági válság a szándékot megghiúsította. 1935-ben a Tartományi Ház bővítése révén jutott a könyvtár olvasóforgalmi terekhez.

1958-ban a könyvtárhoz csatolták a brünni *Állami Műszaki Könyvtárat* és az *Állami Pedagógiai Könyvtárat*, ám ez a két részintézmény mindmáig korábbi külön épületében működik. Eközben mind több állományegységet kellett vidéki könyvtárakba költöztetni, minthogy a brünni épületek nem tudták befogadni az évi 50 ezer egységre rúgó gyarapodást.

A Mellon Alapítvány CASLIN-kezdményezése (Czech and Slovak Library Information Network) a könyvtárat intenzív számítógépesítésre készítette, ami tovább növelte az elhelyezésbeli feszültségeket. Ezért 1994 nyarán a hat brünni felsőoktatási intézmény reaktorai proklamációt tettek közzé egy új épület felemelése érdekében. Ebbéli törekvésükben a felsőoktatási intézményeket következetesen és erőteljesen támogatta a városi önkormányzat is. 1994 őszén mód nyílt az építési pályázat kiírására (a brünni Investinženýring és a prágai Onex nyerte meg, a kivitelezést Unistavra bízva). 1996-ban megszületett az építési tervtanulmány, 1997-ben sor kerülhetett a tereprende-

zésre és a belső tervezésre, 1998-ban pedig jóváhagyták az építkezés megkezdésének előirányzatait. (A könyvtárosok 2001-ben szeretnék birtokba venni az új épületet.)

Az új épületnek mindazt tudnia kell, amit használói (Brünnben 30 ezer egyetemi-főiskolai hallgató van, és 6 ezer fős oktatói kar, hogy a város többi felsőfokú „információfogyasztójáról” szó se essék) elvárnak tőle. S mindezt *Ranganathan* ama „parancsolata” szerint, hogy a könyvtárnak „takarékoskodnia kell az olvasó idejével”. Ennek megfelelően az alagsorból (2173 m²), földszintből (2393 m²), három emeletből (2301 + 2207 + 2196 m²) és négy karzattól (1518 + 1486 + 1587 + 1503 m²) álló épület egyes szintjein a következő funkciók találhatóak:

- az alagsorban vannak a garázsok, illetve könyvtári műhelyek és bizonyos (kompakt) raktárak (a régi és ritka állomány számára 30,10 m², a kevésbé használt állomány számára 805 m²);
- a földszint a kölcsönzésé (518 m²), a konferenciateremé (151 m²), a szabadpolcos raktaré (805 m²), és a különböző nem könyvtári szolgáltatásoké (ebédlők, büfé, könyvesbolt stb.);
- az első karzaton található a könyvtárközi kölcsönző és másolatküldő szolgálat, valamint egy 806 m²-es raktár;
- az első emeletre kerül a társadalomtudományi olvasóterem (781 m²), a hírlapolvasó (264 m²), a folyóirat-kezelés, és egy 865 m² alapterületű raktár;
- a második karzat szintén a társadalomtudományi használóké – egy kisebb olvasóteremmel (278 m²), egy raktárral (823 m²), „összkönyvtári” funkciójú számítógépekkel és számítástechnikai központtal;
- a második emeleten rendezik be az élettudományok olvasótermét (725 m²) egy-egy 462 és 403 m²-es raktárral, továbbá a speciális olvasótermeket (régii és ritka nyomtatványok, audiovizuális anyag);

- a harmadik karzatra kerül az állományfeldolgozás, egy további élettudományi olvasóterem (278 m²), és egy 823 m² alapterületű raktár;
- a harmadik emeletet a műszaki tudományok vehetik birtokba. Itt az olvasóterem 725 m²-t tesz ki, a raktár pedig 865 m²-t. Ide kerülnek a szolgálati katalógusok is (326 m²);
- a negyedik karzaton lehet hozzáférni a szabványokhoz és a szabadalmakhoz (az olvasóterem 236 m², a raktár pedig 831 m² alapterületű).

Nem említettük, mivel minden szintet liftekkel lehet megközelíteni (összesen 7 van belőlük, közülük egy teherlift és kettő könyvlift). A földszinten és a három emelet mindegyikén tájékoztató szolgálat áll az érdeklődők rendelkezésére.

A kétségtelenül nagyszabású beruházás térfogatadatairól nem szól a szép kiadvány. Viszont benne vannak az egyes szintek alaprajzai, valamint fényképek (a város központjában található) helyszínről, és számítógépes „vizualizációk” a majdani épületről.

Ha egyetlen könyvtárként vesszük az új otthont, azt kell mondanunk, hogy a kilencszintes megoldás az épület üzemeltetését minden bizonynyal költségessé teszi, ha viszont három könyvtárként, akkor ebbéli kifogásunkat már nem hangoztathatjuk, hiszen háromszintnyi közös szolgáltatású, illetve ezenfelül a szakosított olvasótermek mellett az automatizálásra, a feldolgozásra kihasznált tereket három helyett csak egy ízben kell létrehozni.

Aki ismeri a csehszlovák, illetve cseh szakirodalmat, tudja jól: a könyvtárügy fejlődésének egyik alapvető hátráltatója az volt, hogy hosszú évtizedeken át nem épült az országban valamirevaló könyvtár. Most a prágai Nemzeti Könyvtár tárolóraktári beruházásán kívül a brünni Morva Tartományi Könyvtár új épülethez való juttatása mintha áttörést jelentene egy határozottabb könyvtárápítési gyakorlat felé.

Az ismertett kiadvány 1998. október 16-án, a könyvtár alapkövetelére jelent meg.

Futala Tibor

Egy folyóirat-gyűjtemény anatómiája

Ausztráliában is állandó problémát okoz a könyvtáraknak, hogy a tudományos folyóiratok ára gyorsabban növekszik, mint az átlagos inflációs ráta. Annak érdekében, hogy a használók zűgölődését csökkentsék a lemondott folyóiratok miatt, inkább növelik az előfizetésekre fordított összeget, semmint alkalmaznának a gyűjtemény fejlesztésével foglalkozó könyvtárost, akinek egyebek kö-

zött az lenne a dolga, hogy mérje a tényleges használatot. A megbízható használati adatok hiánya oda vezethet, hogy bekötött folyóiratok, amelyeket használnak, zárt raktárba kerülnek, s folytatódik olyan címek előfizetése, amelyeket nem, vagy csak csekély mértékben használnak.

Erre a problémára hívja fel a figyelmet az alábbi vizsgálat, amelyet egy – különféle okokból